

Βρυξέλλες, 28 Φεβρουαρίου 2024
(OR. en)

6835/24

SOC 121
EMPL 66
EDUC 52
ECOFIN 226

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Προεδρία
Αποδέκτης:	Επιτροπή των Μονίμων Αντιπροσώπων / Συμβούλιο
Θέμα:	Η εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και της μελλοντικής Κοινωνικής Ατζέντας - Συζήτηση προσανατολισμού

Επισυνάπτεται για τις αντιπροσωπίες καθοδηγητικό σημείωμα της Προεδρίας για το ανωτέρω θέμα ενόψει της συζήτησης προσανατολισμού που θα πραγματοποιηθεί στο Συμβούλιο (EPSCO) στις 11 Μαρτίου 2024.

Η εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και της μελλοντικής Κοινωνικής Ατζέντας

Συζήτηση προσανατολισμού

Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2024

Τα συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την ετήσια έρευνα για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2024¹ και την κοινή έκθεση για την απασχόληση², τα οποία πρόκειται, αντίστοιχα, να εγκριθούν και να εκδοθούν από το Συμβούλιο, έχουν συνολικά θετικές προοπτικές. Αν και η οικονομική δραστηριότητα επιβραδύνθηκε το 2023, το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ έφθασε σε πρωτοφανή υψηλά επίπεδα, ενώ η ανεργία έπεσε στο χαμηλότερο επίπεδο που έχει ποτέ καταγραφεί, παρά τις διαφορές μεταξύ και εντός των κρατών μελών. Ο πληθωρισμός, μετά την κορύφωσή του το 2022, μειώνεται.

Οι ιστορικά ισχυρές επιδόσεις της αγοράς εργασίας συνοδεύονται από επίμονες ελλείψεις στην αγορά εργασίας. Οι ελλείψεις αυτές δημιουργούν εμπόδια στην οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα, καθώς και στην κοινωνική ένταξη και δικαιοσύνη, τα οποία συγκαταλέγονται στα κεντρικά θέματα που συζητήθηκαν κατά την πρόσφατη σύνοδο κορυφής του Val Duchesse³. Επιπλέον, δεν επωφελούνται όλες οι ομάδες εξίσου από την ισχυρή αγορά εργασίας και πολλές εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά εμπόδια για την πλήρη ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται 8 εκατομμύρια νέων ανθρώπων που είναι εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης⁴: τα στοιχεία αυτά υπογραμμίζουν τη συνεχιζόμενη ανάγκη για αυστηρή εφαρμογή των ενισχυμένων εγγυήσεων για τη νεολαία⁴. Προσέτι, οι αυξήσεις των μισθών έχουν παραμείνει σε χαμηλότερο επίπεδο από τα υψηλά ποσοστά πληθωρισμού και έχουν οδηγήσει σε απώλειες στην αγοραστική δύναμη, με δυσανάλογο αντίκτυπο στα νοικοκυριά μικρού και μεσαίου εισοδήματος.

¹ Έγγρ. 6791/24

² Έγγρ. 6073/24

³ Σύνοδος κορυφής των κοινωνικών εταίρων στο Val Duchesse — Τριμερής δήλωση για έναν γόνιμο ευρωπαϊκό κοινωνικό διάλογο

⁴ Έγγραφο του Συμβουλίου σχετικά με την ανασκόπηση της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία από την Επιτροπή Απασχόλησης (EMCO) — Βασικά μηνύματα έγγρ. 6831/24 και σύσταση του Συμβουλίου ΕΕ C 372 της 4.11.2020, σ. 1.

Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην ΕΕ έχει παραμείνει σε γενικές γραμμές σταθερό, μεταξύ άλλων χάρη στην αποφασιστική δράση σε επίπεδο πολιτικής έναντι των διαφόρων κρίσεων και στην αποτελεσματικότητα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, παρά τις συνεχιζόμενες προκλήσεις για την επάρκεια και τη βιωσιμότητά τους. Ωστόσο απαιτούνται περαιτέρω σημαντικές προσπάθειες για την απτή μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και την επίτευξη του στόχου έως το 2030. Ενώ η αύξηση της απασχόλησης συμβάλλει θετικά στη μείωση της φτώχειας, τα οφέλη αποβαίνουν άνισα. Η ενεργειακή φτώχεια και η οικονομική προσιτότητα της στέγασης αποτελούν επίμονες προκλήσεις. Ένα στα δέκα άτομα στην ΕΕ ζει σε νοικοκυριό όπου οι δαπάνες στέγασης αντιπροσωπεύουν πάνω από το 40 % του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος. Οι υψηλές τιμές της ενέργειας σε συνδυασμό με την κρίση του κόστους ζωής είχαν ως αποτέλεσμα, το 2022, κατ' εκτίμηση ποσοστό 9,3 % των Ευρωπαίων να αδυνατούν να διατηρήσουν επαρκή θέρμανση στα σπίτια τους, σε σύγκριση με 6,9 % το 2021.

Κοιτάζοντας πέρα από το επίπεδο της ΕΕ, η φετινή κοινή έκθεση για την απασχόληση περιλαμβάνει στιβαρότερη ανά χώρα ανάλυση των ενδεχόμενων κινδύνων για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση, με βάση τα χαρακτηριστικά του πλαισίου κοινωνικής σύγκλισης⁵. Η ανάλυση αυτή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα κράτη μέλη που άρχισαν με σχετικά χειρότερα συνολικά αποτελέσματα όσον αφορά την απασχόληση και την ανεργία το 2021 βελτιώθηκαν σημαντικά το 2022, γεγονός που καταδεικνύει σύγκλιση στις πτυχές αυτές. Ωστόσο υπάρχουν δυνητικοί κίνδυνοι για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση των δεξιοτήτων, παρά τις πρόσφατες θετικές εξελίξεις, οι οποίες ενδέχεται να δημιουργήσουν προκλήσεις για την απασχολησιμότητα και να εντείνουν τις ανισότητες, εκτός εάν ενισχυθεί σημαντικά η δράση σε επίπεδο πολιτικής. Τέλος, τα κοινωνικά αποτελέσματα παρέμειναν εν γένει σταθερά καθ' όλο το 2022 παρά τις πολλαπλές κρίσεις, αλλά θα πρέπει να παρακολουθούνται στενά υπό το πρίσμα του υψηλού κόστους ζωής — εντοπίζονται δε ορισμένες κρίσιμες καταστάσεις σε τομείς όπως η κοινωνική προστασία και η παιδική μέριμνα.

Η Επιτροπή προτίθεται να διενεργήσει ανάλυση δεύτερου σταδίου σχετικά με αυτούς τους δυνητικούς κινδύνους για ορισμένα κράτη μέλη. Στο τέλος του κύκλου του Εξαμήνου του 2024, η Επιτροπή Απασχόλησης και οι Επιτροπές Κοινωνικής Προστασίας θα έχουν την ευκαιρία να εξετάσουν τον αντίκτυπο της ανάλυσης της ανοδικής κοινωνικής σύγκλισης με βάση τα χαρακτηριστικά του πλαισίου κοινωνικής σύγκλισης, καθώς και των δραστηριοτήτων τους, και θα ενημερώσουν το Συμβούλιο.

⁵ Όπως περιέχονται στα βασικά μηνύματα EMCO-SPC, έγγρ. αναφοράς 9481/23.

Το στρατηγικό θεματολόγιο

Πέρα από το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο του 2024 και λαμβάνοντας επίσης υπόψη τις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά την άτυπη σύνοδο των υπουργών Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων στη Ναμύρ στις 11 και 12 Ιανουαρίου, η Επιτροπή Απασχόλησης και η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας υπέβαλαν, κατόπιν αιτήματος της βελγικής Προεδρίας, γνωμοδότηση σχετικά με τις μελλοντικές πολιτικές προτεραιότητες της Ένωσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων⁶. Η βελγική Προεδρία προτίθεται να χρησιμοποιήσει την παρούσα γνωμοδότηση ως συμβολή στη διάσκεψη υψηλού επιπέδου για τον πυλώνα που έχει προγραμματιστεί να γίνει στην La Hulpe στις 15-16 Απριλίου.

Όπως και προηγουμένως οι υπουργοί, οι επιτροπές υπογραμμίζουν τον ουσιαστικό ρόλο του πυλώνα από το 2017 και δηλώνουν ότι η έμπρακτη εφαρμογή των αρχών του θα πρέπει να παραμείνει βασική προτεραιότητα της Ένωσης και των κρατών μελών, καθώς οι αρχές του πυλώνα παραμένουν ο ακρογωνιαίος λίθος για την πλοήγηση στις οικονομικές και κοινωνικές μεγάτασεις, τη διαμόρφωση των σχετικών πολιτικών, την προώθηση της ανοδικής κοινωνικής σύγκλισης στην Ένωση και τη στήριξη της προόδου προς την επίτευξη των ενωσιακών και των εθνικών στόχων για το 2030. Οι επιτροπές προσδιορίζουν τις μείζονες προκλήσεις που απορρέουν από τις μεγάτασεις της ταχείας ψηφιοποίησης, της κλιματικής αλλαγής και της δημογραφικής εξέλιξης.

Μολονότι η γνωμοδότηση αναγνωρίζει τη σημασία της εφαρμογής και της παρακολούθησης των πρόσφατων νομοθετικών και άλλων πρωτοβουλιών, υπογραμμίζει επίσης την ανάγκη ανάληψης δράσης σε διάφορα επίπεδα πολιτικής (μεταξύ άλλων μέσω του κοινωνικού διαλόγου) σε διάφορους τομείς για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων προκλήσεων που επηρεάζουν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και χρειάζονται κοινές αποκρίσεις.

Ένας από τους τομείς προτεραιότητας είναι σαφώς οι πολιτικές για τις δεξιότητες — οι οποίες βρίσκονται στο επίκεντρο του τρέχοντος ευρωπαϊκού έτους δεξιοτήτων και θα πρέπει να έχουν σημαντική συμβολή στην υπέρβαση τόσο των βραχυπρόθεσμων εμποδίων στις ελλείψεις δεξιοτήτων και εργατικού δυναμικού όσο και της ανεπαρκούς ένταξης στην αγορά εργασίας. Οι πολιτικές για τις δεξιότητες έχουν επίσης ζωτική σημασία για τη διαμόρφωση της δίκαιης μετάβασης προς την πράσινη και ψηφιακή οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό, η πρώτη αρχή του πυλώνα, η οποία περιλαμβάνει το δικαίωμα στην κατάρτιση (όπως υπογραμμίζεται στην τριμερή δήλωση του Val Duchesse), θα μπορούσε να καταστεί πιο λειτουργική.

⁶ 7005/24

Από την άποψη της ενιαίας αγοράς, και λαμβάνοντας επίσης υπόψη την έκθεση για το μέλλον της ενιαίας αγοράς που πρόκειται να υποβληθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 21ης και 22ας Μαρτίου 2024, είναι αναγκαίο να δοθεί περαιτέρω προσοχή στην προάσπιση των εργασιακών δικαιωμάτων, στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, στην ενίσχυση της δίκαιης κινητικότητας και στη στερέωση των κοινωνικών πτυχών στους κανόνες για τις δημόσιες συμβάσεις, στο πλαίσιο των «ισότιμων όρων ανταγωνισμού» επί των οποίων βασίζεται.

Χρήσιμος θα μπορούσε επίσης να είναι ο περαιτέρω προβληματισμός σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο ο πυλώνας μπορεί να εξακολουθήσει να στηρίζει τα κράτη μέλη στην αντιμετώπιση ενδεχόμενων μελλοντικών κρίσεων και να διασφαλίσει ότι η αναγκαία μετάβαση προς μια οικονομία μηδενικών καθαρών εκπομπών θα είναι δίκαιη και ισότιμη⁷. Στο πλαίσιο αυτό, και με την επιφύλαξη της συζήτησης σχετικά με τον τρόπο χρηματοδότησής του, η θετική εμπειρία του SURE μπορεί να εμπνεύσει προβληματισμό σχετικά με την προστιθέμενη αξία που έχει η παγίωση ενός μέσου για την παροχή στήριξης στα κράτη μέλη όσον αφορά συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας ή παρόμοια μέτρα που αποβλέπουν στην προστασία των μισθωτών και των αυτοαπασχολούμενων σε περιόδους μετάβασης.

Διακυβέρνηση

Στις 10 Φεβρουαρίου επιτεύχθηκε προσωρινή συμφωνία σχετικά με την επανεξέταση της οικονομικής διακυβέρνησης, η οποία αποσκοπεί στη διασφάλιση υγιών και βιώσιμων δημόσιων οικονομικών, προωθώντας παράλληλα τη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη σε όλα τα κράτη μέλη μέσω μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων.

Τα νέα μεσοπρόθεσμα δημοσιονομικά διαρθρωτικά σχέδια βρίσκονται στο επίκεντρο του νέου πλαισίου. Τα κράτη μέλη θα σχεδιάσουν και θα υποβάλουν σχέδια στα οποία θα καθορίζονται οι δημοσιονομικοί στόχοι, οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις προτεραιότητας, καθώς και τα μέτρα για την αντιμετώπιση ενδεχόμενων μακροοικονομικών ανισορροπιών κατά τη διάρκεια περιόδου δημοσιονομικής προσαρμογής. Ως «περίοδος προσαρμογής» αναφέρεται το χρονικό πλαίσιο εντός του οποίου, μέσω συνδυασμού δημοσιονομικών προσαρμογών, μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων, το επίπεδο χρέους ενός κράτους μέλους τίθεται σε βιώσιμη καθοδική πορεία.

⁷ Βλ. επίσης Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος, Ευρωπαϊκή εκτίμηση κλιματικών κινδύνων

Τα κράτη μέλη που δεσμεύονται να υλοποιήσουν μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις θα επωφεληθούν από πιο παρατεταμένη περίοδο προσαρμογής, από τέσσερα έτη έως επτά έτη κατ' ανώτατο όριο. Τα μέτρα αυτά πρέπει να λαμβάνουν υπόψη ειδικά κριτήρια ιδίως με την εξέταση των ειδικών ανά χώρα συστάσεων που εκδίδονται προς τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου ή με στόχο την επίτευξη συγκεκριμένων πολιτικών προτεραιοτήτων της ΕΕ. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται, αντίστοιχα, οι συστάσεις βάσει των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση (άρθρο 148 της ΣΛΕΕ) και οι αρχές του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Επιπλέον, κατά την επισκόπηση της εφαρμογής τους, η Επιτροπή θα συμπεριλάβει την πρόοδο στην εφαρμογή των αρχών του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και των πρωταρχικών στόχων του, μέσω του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων και ενός πλαισίου για τον εντοπισμό των κινδύνων για την κοινωνική σύγκλιση⁸. Εξίσου σημαντικό είναι ότι καθεμία από τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις πρέπει να είναι επαρκώς λεπτομερής, εμπροσθοβαρής, χρονικά οριοθετημένη και επαληθεύσιμη, γεγονός που απαιτεί τη βελτίωση της στατιστικής ικανότητας και των μεθοδολογιών αξιολόγησης των επιπτώσεων ώστε να συμμορφώνονται προς τις νέες απαιτήσεις.

Η κοινή γνώμη της EMCO και της ΕΚΠ σχετικά με το μελλοντικό θεματολόγιο τονίζει τον ρόλο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για την εφαρμογή των αρχών του πυλώνα, με βάση την προηγούμενη γνωμοδότηση σχετικά με την προστιθέμενη αξία των κοινωνικών επενδύσεων και τον ρόλο του τομέα του Συμβουλίου EPSCO στη διακυβέρνηση του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου⁹, στην οποία αναφέρεται ότι «ο τομέας του Συμβουλίου EPSCO θα πρέπει να διατηρήσει τον συντονιστικό και εποπτικό του ρόλο σε όλα τα θέματα που σχετίζονται με την αγορά εργασίας, τις δεξιότητες και τις κοινωνικές πολιτικές, μεταξύ άλλων όσον αφορά το σχετικό περιεχόμενο όλων των εγγράφων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις των Συνθηκών.» Υπογραμμίζεται επίσης η ανάγκη να διατηρηθεί ο πολυμερής χαρακτήρας των διαδικασιών του Εξαμήνου. Ως εκ τούτου, θα μπορούσε να απαιτηθεί η διενέργεια προβληματισμού σχετικά με τον τρόπο επίτευξης αυτού του στόχου εντός του νέου πλαισίου. Επιπλέον, η γνωμοδότηση ζητεί με συνέπεια την ανάπτυξη κοινών κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τις μεθοδολογίες για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των οικονομικών αποδόσεων των κοινωνικών επενδύσεων και των μεταρρυθμίσεων, καθώς και την κατάρτιση στρατηγικής για τη βελτίωση της προσβασιμότητας και της χρήσης των διοικητικών δεδομένων και κοινές προσπάθειες για τη βελτίωση της εγκαιρότητας των κοινωνικών δεικτών.

⁸ Η αιτιολογική σκέψη 7 εξηγεί περαιτέρω το γεγονός αυτό και καθιστά σαφές ότι το εν λόγω «πλαίσιο» είναι το πλαίσιο κοινωνικής σύγκλισης.

⁹ Έγγρ. 15418/23

**Βάσει των ανωτέρω καλούνται οι υπουργοί να πραγματοποιήσουν συζήτηση
προσανατολισμού με βάση τα ακόλουθα ερωτήματα:**

- 1. Πώς μπορεί η ΕΕ στον τομέα των κοινωνικών πολιτικών και των πολιτικών απασχόλησης να συμβάλει περισσότερο στην αντιμετώπιση των βραχυπρόθεσμων κινδύνων για την ανοδική κοινωνική σύγκλιση, στηρίζοντας παράλληλα την ανταγωνιστικότητα της Ένωσης;*
- 2. Ποιες είναι οι βασικές προτεραιότητες του μελλοντικού στρατηγικού θεματολογίου, ιδίως για την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων για την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας, και ποια θα μπορούσε να είναι η συμβολή περαιτέρω πρωτοβουλιών στην προώθηση της διά βίου μάθησης, των ίσων εργασιακών δικαιωμάτων και της στήριξης κατά τις μεταβάσεις στην αγορά εργασίας;*
- 3. Ενόψει της αυριανής συζήτησης, πώς θα μπορούσαν οι Υπουργοί Κοινωνικών Υποθέσεων και Απασχόλησης να επωφεληθούν από την ενισχυμένη συνεργασία με τους Υπουργούς Οικονομικών, σε ποιους τομείς πολιτικής και γιατί;*
